

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Калина Христова
Нов български университет, департамент „Изкуства и дизайн“

за кандидатурата за научна степен „Доктор“ в област на висше образование 8. Изкуства,
професионално направление 8.2. Изобразително изкуство – за нуждите на катедра
„Живопис“, НХА

на Величко Александров Раклеов и документите, представени за присъждане на научна
степен „Доктор“ както и научен труд на тема:

ОБРАЗЪТ НА МАЙКАТА В ТВОРЧЕСТВОТО НА СЕДЕМ БЪЛГАРСКИ ХУДОЖНИЦИ: ИВАН МЪРКВИЧКА, ЕЛЕНА КАРАМИХАЙЛОВА, НИКОЛА МАРИНОВ, ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ – МАЙСТОРА, ИВАН МИЛЕВ, ВАСИЛ СТОИЛОВ И ИВАН НЕНОВ

Научен ръководител: проф. Божидар Стоянов Бояджиев

Предоставената ми за рецензиране дисертация на Величко Раклеов е с общ обем от 315 страници, като текстова част е с обем от 195 страници, включващи и библиография. Тексовата част е представена с изложение в две глави, заключение и изводи, както и научните приноси на труда. Библиографията включва позоваванията на цитираните в текста на общо над 40 писмени източника на различни езици. Към дисертационния труд са представени 3 приложения: Приложение № 1 включва 120 графични произведения, които съставляват илюстративния материал, отнасящ се до обекта и предмета на дисертационния труд; Приложение № 2, съдържащо кратката автобиография „Животоописание на Елена Карамихайлова“ и Приложение № 3, съдържащо двете публикации (статии), които авторът на настоящия дисертационен труд е реализирал в периода на докторантското си следване.

I. Актуалност и значимост на научния труд

Темата за общочовешките отношения е именно тази, която никога не би загубила актуалност, поради скоростно разпространяващата се *зараза* от омраза, насилие, военни конфликти и др. В тази *нова* реалност социалната роля на жената и в ролята ѝ на майка е сериозно *разклатена* и подобни научни изследвания, макар фокусирани върху конкретни произведения на избраните автори, биха могли не само да допълнят тяхната биография и да анализират стиловите особености в живопистта в разглеждания период, но и да послужат за *припомняне* на моралните ценности от едно не така далечно време.

В научното си изследване Величко Раклеов се позовава на множество водещи български изкуствоведи от близкото минало и настоящето, които разглеждат образа на майката в произведенията на седемте художници в контекста на тяхното цялостно художническо творчество, или съпътстват друго научно изследване. Не е известно наличието на подобно научно изследване, спиращо се на избраните автори и анализираниите конкретни произведения.

В полза на актуалността и значимостта на научното изследване можем да причислим и съпоставката между двете групи автори в интересен ракурс: Иван Мърквичка, Елена Карамихайлова и Никола Маринов – трима художници, получили професионалното си образование извън България и Владимир Димитров – Майстора, Иван Милев, Васил Стоилов и Иван Ненов – четирима художници, получили професионалното си образование в България. Макар самият докторант да твърди, че разделението е по-скоро условно, то несъмнено добавя допълнителна стойност на изследването. Тази граница, която няма за цел да *дели* художниците, е насочена към влиянията, произлизащи от процесите на развитие на западноевропейското изобразително изкуство, както и местните влияния, възникнали в контекста на българското културно-историческо развитие. В този смисъл докторантът не се старае да чертае разделителна линия, а по скоро да търси паралели, в контекста на основното в това изследване – образът на майката.

II. Цели и методология на научното изследване

Основната цел на настоящия дисертационен труд е осъществяването на цялостно, систематизирано и задълбочено научно изследване относно идейно художествените особености на творбите, в които откриваме образа на майката на седемте избрани български художници: Иван Мърквичка, Елена Карамихайлова, Никола Маринов, Владимир Димитров – Майстора, Иван Милев, Васил Стоилов и Иван Ненов. Периодът, в който докторантът фиксира своето изследване, е от 1880-те до 1980-те години.

Във връзка с обекта и основната цел на настоящия дисертационен труд Величко Раклеов си поставя шест задачи, от които бих открила две, спрямо тяхната важност:

- Установяване наличието на общи художествени тенденции и степента на взаимни влияния и/или приемственост между посочените в заглавието седем български художници по отношение трактовката на майчиния образ в творбите, предмет на настоящото научно изследване.
- Установяване наличието и степента на пряко или изменено в условията на българския културен контекст влияние по отношение трактовката на майчиния образ в творбите, предмет на настоящото научно изследване, от страна на идейно-художествените особености, характеризиращи някои от водещите жанрове, стилове и направления в изобразителното изкуство от общоевропейски мащаб, най-вече от периода XIX – XX век.

За основен подход в научната си работа Величко Раклеов избира комплексната методология, прилагайки биографичен метод, социологически и културно-исторически анализ. Проучването на самите произведения, които съставляват предмета на изследване на настоящия научен труд, се осъществява посредством прилагането на методите на формален, иконографски и сравнителен анализ.

III. Основни част на научното изследване

Изложението на настоящия дисертационен труд е разпределено в две глави. В първата глава се разглеждат избрани творби, отнасящи се до темата за образа на майката, които са

дело на първата група художници, получили образованието си извън България, а втората глава разглежда творбите на авторите получили образованието си на родна земя. Докторантът целенасочено поставя тази граница, с идеята чрез проведеното изследване и анализ на произведенията да я преодолее и да докаже, че творчеството и на седемте разглеждани художници е свързано с идейно-художествени търсения, отнасящи се до сложното взаимодействие между „общоевропейското“ и „българското“.

Двете глави, съставляващи изложението на труда, са подразделени в общо седем на брой подглави. Всяка една от седемте посочени подглави започва със своеобразен увод, описващ и поясняващ важни подробности от личен и/ или творчески характер, свързани с първоначалния етап от живота на съответния проучван художник.

IV. Изводи и заключения

В дисертацията си Величко Раклеов представя достигнатите изводи и заключения по темата, която несъмнено е актуална и винаги ще бъде. Едно от тези заключителни съждения е, че „пресъздаването на майчиния образ като изобразяващ конкретна личност или като представящ обобщен образ, е важен аспект от творчеството“ всички художници, проучвани в настоящия дисертационен труд. В композиционно отношение посочените седем художници пресъздават образа на майката изключително разнообразно. Влияние върху художествената трактовка на майчиния образ при всеки един от изброените автори има в една или друга степен и религиозното изкуство. Сред творбите, които съставляват предмета на настоящия дисертационен труд, има и такива, които сами по себе си представляват религиозни изображения.

Настоящото научно изследване позволява да бъдат проследени различните идейно-естетически подходи, приложени при пресъздаването на образа на майката от страна на седемте български художници. Едно от заключенията, до които Раклеов достига, посредством проследяване на различните идейно-естетически им подходи е, „че творчеството на художниците, завършили в чужбина, е в не по-малка степен свързано с пресъздаването на образа на майката в родния български контекст спрямо произведенията на авторите, следвали в България“.

Според докторанта основното, „което обединява творбите, които съставляват предмета на настоящия дисертационен труд, е пресъздаването на образа на майката като символ на любовта, грижата и спасението“.

V. Приноси на дисертационния труд

Както и самият докторант отбелязва – „настоящият дисертационен труд притежава сложносъставен научен принос“. И няма как да не е така, когато изследването макар и с точно изяснен фокус, разглежда творчеството на седем художници, както и голям времеви период. Приносите на дисертационния труд са изведени от докторанта в осем подточки. Ще се спра на някои от тях, подреждайки ги по важност, спрямо заложените цели на научното изследване:

- Разглеждайки темата за образа на майката като част от творчеството на изброените в заглавието седем български художници, настоящият дисертационен труд внася биографични уточнения за повечето от тях, съчетавайки в цялостен писмен вид данни, представяни поотделно в границите на предходни изкуствоведски проучвания.
- Настоящият дисертационен труд допринася за установяването на наличието и степента на влияние, което идейно-художествените особености, характерни за някои от водещите в европейското изобразително изкуство жанрове, стилове и направления, най-вече от периода XIX – XX век, имат по отношение трактовката на майчиния образ в произведенията, предмет на настоящото научно изследване.
- Настоящият дисертационен труд допринася за установяването на наличието и степента на взаимни влияния и/или приемственост между изброените в заглавието седем български художници по отношение трактовката на майчиния образ в творбите, съставляващи предмета на настоящото научно изследване.

Към приносите на дисертационния труд можем причислим и реализираните две публикации, тясно свързани с темата на научното изследване, публикувани в Изкуство и критика, том 4, брой 2, Национална художествена академия през 2023 година:

- Пътят към различните „реалности“, отразени в картините на Елена Карамихайлова, представящи образа на майката. Пример в няколко произведения. (с. 64 – 69)
- Образът на майката в творчеството на Никола Маринов – от конкретиката на вдъхновението до обобщеното виждане. Преглед на няколко картини. (с. 70 – 75)

VI. Обобщение

Авторефератът отразява добре съдържанието на дисертационния труд, представлява същинско обобщение на научното изследване. Докторантът е структурирал логически и ясно целите и задачите на изследването. Налице са и гореизброените приноси на дисертацията.

VII. Заключение

Оценявам положително научните качества и приноси на изследователската работа и научния труд на Величко Александров Раклеов, неговата завършеност и научно-творческа значимост, както и актуалността на изследвания проблем.

Предлагам на уважаемите членове на научното жури да дадат съгласието си за присъждането на образователна и научна степен „доктор” на Величко Александров Раклеов по шифър 8.2 „Изобразително изкуство“ – към катедра „Живопис“, факултет за „Изящни изкуства“ на НХА.

28.02.2025 г.

гр. София

/доц. д-р Калина Христова/